

Westerveld

Het is een beladen ochtend de dag dat ik naar Westerveld ga. Mijn moeder is die ochtend in het ziekenhuis opgenomen. Ik heb haar koffer gepakt: vier pyjama's, twee paar warme sokken, een paar onderbroeken, een nachtlampje in de vorm van een hertje en twee boeken. Het voelt als de laatste *curtain call*, dit was het het dan mama.

Ik hobbeld heen-en-weer op mijn bankje in de bus terwijl ik niet te veel over de ochtend probeer na te denken. Ik had bijna afgezegd. Maar dat voelde niet goed. Crematoria en begraafplaatsen zijn mijn plekken van troost geworden. Het voelt gek dat toe te geven. Menig zou juist dat soort plekken in mijn situatie vermeden hebben. Maar het voelt als thuis komen: hier is iedereen iemand kwijt. Hier is iedereen bezig met de dood. Hier zijn mensen ook bewust van hun eigen sterfelijkheid.

Hier kan mijn moeder gaan liggen. Hier maak ik een bedje voor haar klaar waar ze voor eeuwig in kan slapen.

Westerveld ontwaakt vanuit grijze mist in een warm zonnetje als ik aan kom lopen. Het uitzicht is prachtig. Gebouwd op een heuvel doet het zich bijna niet Nederlands aan. Ik had net zo goed in het beroemde Père-Lachaise kunnen zijn in Parijs. Maar dan zonder kusjes op graven (Oscar Wilde) of seksende pubers achter graftombes (James Morrison). Ik word begroet door Jessica in een donkerblauw mantel pakje met een wit, blauw gestipt bloesje. Ze heeft sproetjes, haar haar zit los en ze draagt zwarte hakjes. We gaan zitten in het petit-café achter de begraafplaats. We zitten aan een ronde tafel, met

daarop een vaasje met roze Veronica bloemen en nemen alle twee een cappuccino. Door de ramen kan ik de ontvangst ruimte zien waar een familie in zwarte kleren wacht op de lijkwagen. Het is geen normale wagen, maar een elektrische hybride soort dat ergens tussen limousine en golfkarretje inzit.

We praten over het taboe rondom de dood. Mijn studie. Haar beroepskeuze. De andere crematoria. De sfeer is gemoedelijk. Voor het eerst laat ik aan iemand van de branche vallen dat ik mijn moeder ga verliezen dit jaar. In mijn mails naar crematoria haal ik dat feitje er bewust uit. Ik wil niet dat ze me gaan zien als klant tijdens mijn bezoek. Daarnaast ben ik bang dat ze me dan niet meer alles zullen laten zien. De ovens bijvoorbeeld.

De ovens zijn juist de plekken die me het gevoel geven dat ik een tipje van de sluier mag zien die tussen mij en het sterven staat. Tussen mij en het lijk wat in een vierkanten kartonnen doos op het punt staat te ontvlammen tot een nietszeggend hoopje as met daar tussen rood gloeiende stukjes bot.

Ik neem nog een slok van mijn cappuccino terwijl ze me verteld dat ze zelf ook kinderen heeft. Ons gesprek voelt vertrouwd. Meer dan een ander heeft ze verdriet gekend. Mijn verdriet is haar geen vreemde. Ze heeft een jaar geleden nog een vrouw met haar kinderen rondgeleid, die vrouw zou kort na hun bezoek komen komen te overlijden. Ze - de vrouw en haar kinderen - hebben huilend elkaar vastgehouden bij het bezoek van haar toekomstige graf. Jessica stond ernaast.

We lopen vanuit het petit-café naar de Magnolia kamer. Het is een

kamer in het huisje gelegen naast het café dat vernoemt is naar de magnolia boom die ernaast in bloei staat. Er staan rode leren banken aan weerszijden van de langgerekte kamer. Helemaal aan de rechterkant staat een rood glimmende bar en helemaal links van ons staan twee gouden kandelaars. Naast de kandelaars staan krukjes waarop een kist zou kunnen staan. Het tapijt heeft grijze strepen en is bijna even lang als de kamer zelf. Er branden kaarsen aan en de zon buiten valt langs de beige gordijnen als gefilterd licht door de ramen. Op de banken liggen een paar rode kussens met bijtjes erop. Rood is een kleur die ik niet eerder zag op dit soort plaatsen. En paar lampen binnen staan aan. De ruimte is klaar straks een nieuw lichaam te verwelkomen. We blijven niet lang.

Via een achterdeur lopen we weer naar buiten en worden begroet door een andere medewerker van het crematorium. Hij heeft voor ons een golfkarretje gehaald. We rijden langs de begraafplaats naar het andere gebouwtje bij de ingang: de Hazelaar. In de Hazelaar ben ik eerder geweest. Het was een dienst van de vader van een collega van me. Zij was toen 16.

De hazelaar is een meer conventionele crematie ruimte. Er staan lange rijen oranje sofa's en licht valt binnen via hoge ramen die een panorama uitzicht geven van de begraafplaats. Langs de witte sticker strepen op het raam kun je de bomen zien. De grootste boom is een hazelaar die langzaam weer al zijn bladeren aan het krijgen is. We zijn hier maar kort. We lopen snel de familie kamer in die ernaast gelegen is. De ruimte is gigantisch en heeft dezelfde leren banken staan als in de magnolia kamer. Deze hebben echt een licht oranje en mos groene kleur. Er ligt een zandkleurig tapijt op de grond en een grote vaas met takken in de hoek. Op de houten salon tafels staan kopere vazen in de

vorm van tulpen. Er staan planten aan weerszijde van de bank. Jessica verteld dat deze ruimte zo groot is omdat ze hier soms ook een dienst hebben. Diensten voor kleine kinderen bijvoorbeeld, waarvan de ouder liever niet de grote ruimte willen huren.

We stappen bij buitenkomst weer ons karretje in. Jessica haar enthousiasme groeit.. Westerveld bestaat al 125 jaar als begraafplaats en was 100 jaar geleden het eerste crematorium van Nederland. Met ons golfkarretje rijden we de heuvel op. Het is een kronkelend paadje dat ons langs graven en keramiek urnen brengt. We rijden langs laaghangende bomen, woekerende planten en wilde bloemen.

Voor ons staat een stenen toren. Het crematorium zelf, ontworpen door Marius Poel. Het is adembenemend. Het gebouw is qua stijl een mengelmoes tussen art deco en de Amsterdamse stijl. Het dak is rond en lijkt eerder een observatorium uit de vorige eeuw dan een verbrandingsoven. Het is hoekig en statig, maar ook zacht en rond.

We lopen de Marius Poelzaal in uit 1913. De muren zijn gemaakt van opengeslagen marmer. Met rietveld achtige banken aan weerszijde van de zaal. De ruimte is klein maar doet toch groots aan. Op de vloer ligt een lange blauwe loper met een geblokt motief. Als je omhoog kijkt zie je een groot rond raam. Op een klein altaar aan het einde van de zaal staat een kandelaar in de vorm van een kale boom. Ook is daar een plek voor de kist. Jessica verteld me dat ze na de dienst de kist laten zakken naar de ovens. Het lijkt me moeilijk je geliefde naar beneden te zien zakken. Alsof deze opgeslokt wordt door de vloer.

We lopen naar beneden via de trappen de kelder. We lopen de geschiedenis tegemoet, verteld ze me. Direct onder de zaal bevind

zich een witte ruimte vol stellages met zwart marmeren urnen en naamplaatjes. Het is één van de zes columbaria op Westerveld. We staan stil bij de urn van de eerste gecremeerde van Nederland: Eduard Douwes Dekker in 1887. Jessica lacht: 'kijk de datum, Madelief, dat was gisteren maar dan jaren geleden', zegt ze. We gniffelen zachtjes, even delen we een morbide vrolijkheid.

Naast de urn van Douwes Dekkers is een ingelijste brief met gratie van het koningshuis voor het cremeren van zijn lichaam. De brief is gericht naar de Vereeniging voor Facultatieve Lijkverbranding. Het voelt gek die naam te lezen. 'Lijk' voelt als het verkeerde woord. Hoe vaker ik met medewerkers van crematoria praat, hoe meer het me opvalt dat dit woord vermeden wordt. Een lijk is een 'overledene' of 'lichaam'. Ik ben van mening dat we uit het woord 'lijk', best de giftige angel mogen halen. *Het lichaam* is dat was ik nu heb, *het lijk* is dat wat ik worden ga. Het is het omhulsel van dat wat mij maakt, en wat ze van mij in de oven mogen gooien als ik heen ben gegaan. Mijn lijk, mijn woordkeuze.

We lopen via het tweede columbaria weer terug naar ons golfkarretje. We rijden nog een tijdje langs de begraafplaats. Westerveld is

gigantisch. Onze laatste stop in het graf van familie Vissering. Het valt naast de paar mausolea het meest op. Het doet dienst als een kleine begraafplaats op de begraafplaats zelf. Jessica verteld me dat meneer Vissering het liet het bouwen voor zijn vrouw in 1924. Hij wilde een klein plekje speciaal voor hen twee omringd door stenen muren. Hij kwam er nog elke dag na zijn werk om er met zijn vrouw een kopje koffie te drinken. Zij in de grond en hij aan het kleine tafeltje en stoeltje ernaast. Het staat er nog steeds: de tafel en stoel. Zelfs nu meneer al heel lang zelf in de grond naast zijn vrouw ligt.

Als ik thuis kom is mijn moeder alweer ontslagen uit het ziekenhuis. Ik til haar koffer weer naar boven en huil zachtjes van opluchting. Ik ben nog niet klaar om naast een graf van mijn moeder een kopje koffie te drinken. Nog niet vandaag. Niet op de dag af, 135 jaar nadat Douwes Dekker op bergen van houtsnippers niets meer werd dan een bergje as met stukjes bot.

